

Tihomira Stepinac Fabijanić

TRADICIJSKA NOŠNJA SJEVEROZAPADNOG DIJELA OTOKA KRKA (OMIŠALJ, DOBRINJ)

Tihomira Stepinac Fabijanić, prof.
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijesne i društvene
znanosti u Rijeci
Gjуре Ružičа 5, HR-51000 Rijeka
tistefab@hazu.hr

UDK 391(497.5-210.7Krk)
Prethodno priopćenje
Primljeno: 10. 10. 2008.
Prihvaćeno: 18. 2. 2009.

U radu se govori o tradicijskim nošnjama sjeverozapadnog dijela otoka Krka, koje u današnje vrijeme postaju raritet koji nestaje brže od mnogih drugih elemenata tradicijskog nasljeđa. Usporednim istraživanjima na primjerima tradicijskih nošnji iz područja Omišlja i Dobrinja nastoji se pokazati bogatstvo različitih elemenata i tipova te naglasiti značaj nošnje kao izuzetno vrijednog, ali vrlo ugroženog, kulturnog dobra. Lokalni stanovnici sami su izrađivali i ukrašavali svoju odjeću, odijevali pojedine dijelove prema zadanim običajnim pravilima u različitim prigodama te nošnjom izražavali svoj status i svoj identitet, pripadnost određenom kulturnom krugu, odnosno društvenoj zajednici. Tema ovog rada također je pronalaženje različitih mogućnosti očuvanja originalnih odjevnih rukotvorina u sklopu muzejskih zbirki i izložbi, i to zalaganjem domaćih kulturno-umjetničkih društava.

Ključne riječi: tradicijske nošnje, naslijeđe, kulturno dobro, otok Krk, Omišalj, Dobrinj, tipovi nošnji

Predgovor

Nošnje sjeverozapadnog dijela otoka Krka predmet su mojih etnoloških istraživanja u sklopu šireg proučavanja elemenata tradicijskog nasljeđa na ovom području u proteklih nekoliko godina, odnosno posebno nakon moga sudjelovanja 2002. godine na 48. Festivalu folkloru otoka Krka u Omišlju. Tom prilikom pratila sam, kao član Stručnog vijeća, ovu vrhunsku smotru tradicijskog plesa i glazbe, *tenca*

i *kanta* otoka Krka, koju izvode folklorne skupine iz gotovo svih otočkih naselja.¹ Osim ocjenjivanja koreografije same izvedbe, posebni je moj zadatak bio praćenje načina odijevanja i općeg izgleda folklornih grupa (KUD-ova) koje su nastupale izvodeći tradicijske pjesme i plesove.

Opći je zaključak, što se tiče nošnji koje su se mogle vidjeti na smotri (kako 2002. godine, tako još i više 2008. godine), da grupe većinom nastoje održati izgled i kvalitetu (ako već ne materijal, koji je nekada bio isključivo ručno izrađen) svoje lokalne tradicijske nošnje, kako ženske, tako i muške, pa i do sitnijih detalja koliko je to moguće postići (ukrasi, nakit, podsuknje, opći izgled s frizurom ili pokrivalom za glavu, manje vrstom cipela). Međutim, također je bilo vidljivo (izrazitije prije, nego u novije vrijeme) da pojedini članovi određene folklorne grupe unutar jednog plesnog izričaja nose različite tipove nošnji, međusobno neusklađene bilo po starosti ili po prigodi u kojoj se određeni tip nošnje nosi, odnosno s kojim se drugim dijelovima nosi.

Uz problem neusklađenosti, još je više naglašen problem ugroženosti tradicijske nošnje. Naime, u vrijeme na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće postojao je još određeni broj očuvanih originalnih odjevnih predmeta koje su nosili prilikom nastupa stariji članovi KUD-ova (pretežno iz sela središnjeg dijela otoka Krka), a koji su to naslijedili od svojih *mamica* ili baka (ali već puno manje od djedova), dok su sada (desetak godina kasnije) već vrlo rijetki primjerci nošnje starije od 100 godina koji se pojavljuju na smotrama folkloru.² Dijelom je razlog taj što su stare nošnje uništene nemarom ili pak potrošene neadekvatnim korištenjem, nošenjem po smotrama, pa čak i po karnevalima, te neodgovarajućim pohranjivanjem. Drugi je razlog također da su neki članovi folklornih grupa te pojedinci svjesni vrijednosti svojih raritetnih naslijeđenih primjeraka nošnje, njih pohranili u svojim kućama.³ Upravo su me te spoznaje usmjerile istraživanju nošnji otoka Krka, a posebno onih s omišaljskog i dobrinjskog područja: otkrivanju problema njihova podrijetla i razvoja različitih tipova, odnosno dijelova nošnji; zatim načina i prigode oblačenja pojedinih tipova nošnji; tradicijske nomenklature pojedinih elemenata nošnji i međusobnih razlika u nazivima; mogućnosti obnove, rekonstrukcije i prezentacije nošnji.

¹ Sličnu ulogu, ovaj put kao voditelj Ocjenjivačke komisije, imala sam ove 2008. godine, kada je, također u Omišlju, održan 54. Festival folkloru otoka Krka.

² Danas već gotovo sve folklorne grupe na Krku nose ujednačene, stilizirane nošnje pretežno strojne izrade, koje pripadaju određenom povijesnom tipu prema namjeni ili koreografiji.

³ Rijetki su primjerci originalnih tradicijskih odjevnih predmeta pohranjeni u etnološkim zbiricama, koje su na otoku Krku vrlo rijetke, kao što je npr. Muzejska zbirka u Dobrinju, zatim na otočiću Košljunu pri Franjevačkom samostanu te najnovija u Korniću.

Uvod

Naselja sjeverozapadnog dijela otoka Krka, sa starim gradovima Omišljem i Dobrinjem, dijelila su mnoge zajedničke elemente tradicijskog života, što uključuje i nošnju koju su ljudi nosili u različitim prilikama i za različite namjene: prilikom blagdana i drugih svečanosti (*pira, tenca*), nedjeljom za *na mašu* te u svakidašnjim prilikama. Bilo je tu mnogo sličnosti, ali i razlika, koje su potencirane među ljudima da bi naglasili razlike u mjestima (gradovima) iz kojih dolaze, zatim i razlike koje su bile između građana i seljana u okolnom arealu, pa sve do razlika između raznih dobnih stanja (djevojke, zaručene, udane žene) i imovnog statusa (posebno detalji nakita), a koje su se nekada sve mogle 'čitati' prema izgledu detalja na odjeći (posebno ženskoj).

Današnje stanje tradicijskih nošnji otoka Krka, kao uostalom i u drugim sredinama ruralne Hrvatske, zatim i šire u Europi, odražava opći trend nestanka tradicijskog načina života, običaja i elemenata kulturne baštine. Vrlo je mali broj očuvanih originalnih odjevnih predmeta ručno izrađenih tkanjem na domaćem tkalačkom stanu.

1. Razvoj krčke nošnje

Nošnje otoka Krka, kao i one duž cijelog hrvatskog priobalja, pripadaju sredozemnom tipu narodnog ruha. Najbolje se to vidi na muškim hlačama, *bragešama*, s visećim nabranim turom *kopilom* i nogavicama do pola lista i na *kapi* pletenoj od modre ili crne vune. U ženskoj nošnji pripadnost sredozemnom ruhu potvrđuje uporaba i izrada svile i vune te suknja prišivena na prslučić ili na poramenice.⁴

U kvarnerskom području (vezano uz blizinu pomorske luke i industrijskog grada Rijeke) nošnja se počela gubiti sredinom 19. stoljeća, uslijed društvenih zbivanja u svijetu i kod nas.⁵ Najprije se gubi muška nošnja, a u ženskoj se domaće izrađeni materijali postupno zamjenjuju kupovnim, sve do pojave potpuno novog tipa nošnje sačinjenog po istom (ili sličnom) tradicijskom kroju, ali s novim materijalima, najčešće uvezenima iz Amerike (kamo su muškarci u to vrijeme najčešće odlazili, te slali robu kući).

Omišalj je zadržao najveći broj različitih odjevnih varijacija ili nošnji na otoku Krku, te možemo razlikovati više različitih tipova nošnji koje su se u raznim pri-

⁴ Radauš Ribarić, Jelka. *Ženska narodna nošnja u Istri*, IKD "Juraj Dobrila", 1997.

⁵ Ovom prilikom ne ulazi se u dublju povijesnu analizu postanka, razvoja i utjecaja iz drugih sredina na pojedine dijelove krčke (omišaljske, dobrinjske) nošnje, odnosno u radu će se spominjati samo sporadično, zbog nedostatnih podataka i istraživanja na tim područjima.

godama nosile u zadnjoj fazi njezina dnevnog korištenja, tj. u periodu s kraja 19. stoljeća, pa do sredine 20. stoljeća, otkad se nošnja (osim iznimno u pojedinačnih starijih žena) nosi isključivo u folklorne svrhe.⁶

S obzirom na to da su Omišljani (muškarci) najranije krenuli tražiti egzistenciju izvan otoka (mornari, razna zaposlenja u Rijeci i šire, pod Austro-Ugarskom, Italijom i sl.), dok su njihove obitelji nastavljale uobičajeni tradicijski način života, oni su donosili različite nove utjecaje u otočki život.⁷ Ti su utjecaji doveli do određenih promjena u načinu života, stanovanja, ali i odijevanja; uz promjenu odijela mijenjao se i vanjski izgled ljudi (frizure, nova pokrivala za glavu i sl.), pa čak i izražaj, način hodanja, držanja i ophođenja, što je intenzivnije započelo već sredinom 19. stoljeća. Kasnije su Omišljani, poput drugih otočana, krenuli prema Americi, u prvo vrijeme također zadržavajući obitelji u mjestu podrijetla, podižući nove kuće i unoseći mnogo novina u dotadašnji način života. To se uvelike odražavalo i na nošnji.

2. Tipovi nošnji i nazivi dijelova odjeće

Općenito nošnju možemo podijeliti na mušku, žensku i dječju, zatim na svagdanju i svečanu te zimsku i ljetnu tradicijsku odjeću. Do sredine 19. stoljeća izrađivala se sva odjeća ručno, u kućnoj radinosti, od domaće vune na *krosni*, tkalačkom stanu. Za zimu se tkalo vuneno *sukno*, a za ljeto laneno platno. Danas se već teško mogu pronaći očuvani originalni primjerci dijelova ženskih i muških odjevnih predmeta koji su bili u svakidašnjoj upotrebi ili su se pak nosili za svetkovine, za *poć na mašu ili na tenec*, a neki su se koristili još do sredine 20-og stoljeća, pa su zatim bili pohranjeni u *škrinje* i *bavule*.

2.1. Ženska odjeća na Krku

Ženska se nošnja na otoku Krku sastoji od bijele *košulje* ili *stomanje*, koja je u starije vrijeme (nekoliko stoljeća unatrag) bila duga do potkoljenice. Vezana u pasu, bila je jedina svakodnevna odjeća žena i djece (što se do sredine 20. stoljeća koristilo još samo za manju djecu). Kasnije je razdvojena u pasu u *košulju* i *šotnji kamižot tesni* (usku podsuknju).⁸ Široki izrez oko vrata nabran je na rubu ukrasom *konjićima* koji

⁶ Damir Kremenić, etnolog, piše u knjižici *Krčki festival 1935-2005*. (Krak, 2005.) u poglavlju *Nošnje otoka Krka* (str. 7 – 14) da se "u Omišlju nosilo pet vrsti nošnje". Posebno opisuje kotigu, "žensku suknju od štavljenih janječih kožica, s runom okrenutim prema unutra", od kojih su "u Omišlju sačuvane dvije, jedna s crvenim *rubom od pane*, druga sa *ljubičastim*" /Sada je preostala samo jedna stara kotiga u Omišlju, *ljubičasta*. – op. aut.

⁷ Ivanišević, Katica. Omišalj, 2006:32, 35.

⁸ D. Kremenić, 2005. – ne navodi o kojem se vremenu radi.

se izrađuju stezanjem niti. Taj način izrade potječe iz renesanse. Na to se još nosi oko vrata kukičana čipka, *mrižice*, koje su se radile kod kuće, a od 1908. u školama tradicijskog obrta – tkanja, čipkarstva, pletenja i košaraštva (na poticaj biskupa Antuna Mahnića). Kasnije su postojale i domaćinske škole u kojima su se po uzorcima učile izrađivati *škatulice, kola, zubići i lozice*.⁹

Preko platnene košulje oblačila se *suknja*, tkana od domaće vune. Suknja s prišivenim prslučićem (većim ili manjim) potječe iz druge polovine 15. stoljeća, na prijelazu iz kasne gotike u ranu renesansu, kada se naglašava ženski struk. Ujedno su se koristile razne boje sukna za suknje. Kasnije se svode na modru i crvenu, sve do utapanja u crnu, kao utjecaj španjolskog baroka u doba protureformacije.¹⁰ U narodu postoji priča da bodulke nose crnu nošnju kao znak žalosti za knezom Ivanom Frankopanom. U Omišlju su se nosile i novije inačice nošnje, a novošivane nošnje ponekad imaju svilenu suknju. Na donjem dijelu suknje nalaze se do tri vodoravna nabora, *pijete*, koji prilikom vrtnje u plesu suknji daju poseban zvonolik oblik i ne dopuštaju joj da se previše digne i otkrije gole noge.

Osim s prslučićem iz tri dijela, *nedrice*, vezanih na leđima trakicama spojenim u pasu sa suknjom, u nekim dijelovima otoka postoje suknje obješene na duge naramenice, *poranke*, tako da se vidi cijela košulja.

Bodulke nose nekoliko podsuknji, *frisi*, većinom dva do tri. U brzjoj vrtnji u krčkim *tancima* suknja se podiže u obliku zvona, a ispod se vide podsuknje – tako je ona uz tijelo najuža, srednja malo šira, a najgornja prati oblik suknje. Zbog toga se donji krajevi podsuknji ukrašavaju čipkama ili izrezivanjem i opšivanjem raznih oblika.

Na nogama su visoke vunene čarape ili *hojevi*, crvene ili crne boje, ponegdje vezene ružicama ili geometrijskim ukrasom. Već od početka 20. stoljeća nose se kupovne cipele s jednim ili dva remenčića.

U nošnjama jadranske zone ističu se ženska oglavlja – dugačka, na osobit način složena pokrivala za glavu. Vrlo karakteristično oglavlje Krka jest *rub*, prastaro oglavlje koje predstavlja jedan od elemenata praslavenskog odijela. Vezan uz platnenu tkaninu – *rubac, rubača, rubina (rubenina)* ujedno je obilježje udane žene. Prema načinu slaganja *rub* moglo se odrediti iz kojeg je krčkog mjesta bodulka.

Žene s otoka Krka kitile su se križevima i medaljicama s likom svetaca i Majke Božje, staklenim koraljima *peružinama, prstenima, rećinama* i lancima *kordunima*, koji su se slagali do tri puta oko vrata i pričvršćivali za košulju, da tvore oblik srca. Naušnice, *rećine*, napravljene su od zlatne pločice i unutra su šuplje. Mogu imati jedan do tri viseća batića.

⁹ Radauš Ribarić, J. op.cit.

¹⁰ Isto.

Djevojke i žene ukrašavale su svoju odjeću također širokim svilenim trakama (*sandali*), smještajući ih na hrpteni dio košulje, te užim trakicama u pastelnim bojama koje su se nosile bočno na suknji.

2.2. Omišalj – ženska odjeća

Ženska odjeća imala je u Omišlju mnogo varijanti. Najstariji primjerci, uspoređeni prema starim fotografijama te crtežima i slikama nošnje,¹¹ ukazuju na grubo tkane suknje pretežito crne boje karakteristične za 19. stoljeće.

Brunelica – črna suknja od bedeni,¹² tkana od grube crne vune, ili pak za svečane prilike od fine vune s brokatnim uzorkom cvjetova, *na kitice* (otisak u vunenoj tkani-ni), pri dnu obrubljena *červjenom* (crvenom) trakom (što je karakteristika djevojačke nošnje i mlade žene).

Uz prevladavajuće černe suknje ili *kamižoti černi*, nose se *stomanje* od bijelog platna. Odozgo se još oblači *župica*, crni kratki prsluk s uskim rukavima, uglavnom crne boje ili tamnih boja, s prebačenim bijelim *facolicem* od platna, rakamanim (izrađen vezom) i utaknutim sprijeda u *župicu*.

Uz ovu, stariju varijantu *crne suknje*, koja se u Omišlju nosila u prvoj polovini 20. st., udane žene nosile su *rub*, posebno složeno pokrivalo glave od dugačke tkane vunice, *od raza*, pretežno žute ili bijele boje.

Kamižoti černi (od svile ili damasta) i *župica svilna* ili od tamnog *veluda* (samta), nosili su se obično za zimskih svečanosti *koledve*, s prebačenim i unakrst vezanim crnim ili svijetlim (žutim) *facolom*, pletenim od svilenih (najlon) ili vunениh niti. Crnu *suknju* i *traveslu* (obično od damasta, jednoboju u pastelnim tonovima ili crnu za korotu) te *facol* nosilo se za svečane prilike (*blagdane* ili *principale*), a u crkvi još i s pokrivalom glave, tamnom maramom.

Preko suknje nose se *žete travesle* (žute pregače od satena), a ispod uski i širi *frisi*, podsuknje od domaćeg platna ukrašene vezom.

Kamižoti šari, suknje od kupovnog materijala za svaki dan, ili *kamižoti svilni* u pastelnim bojama novija su pojava. Pojavili su se pod utjecajem robe koju su iseljeni Omišljani slali iz Amerike.

Na fotografijama s početka 20. stoljeća vidljivo je da su *kamižoti šari* već bili izrađeni od kupovnih materijala, *od robe* (pamučne tkanine) uglavnom svijetle boje, s

¹¹ Analiza je napravljena prema fotografijama koje su pouzdano datirane, u posjedu autorice teksta, ili posuđene od mještana; izrađen je foto-arhiv od nekoliko desetaka fotografija; dio je preslikan i pohranjen u Arhivu Toše Dapca u Zagrebu, a fotografirao je njegov nećak P. Dabac.

¹² U privatnoj zbirci Fabijanić čuva se više od stoljeća stara *brunelica černa*, suknja od grubog domaćeg mrkog vunenog tkanja.

otisnutim uzorcima *na rožice, trešnjice* i sl., ili pak tamnije, pretežno plave ili crne boje sa svijetlim sitnim uzorkom *na kitice*. Koristili su se za svakidašnje poslove, sa širokim *travesli*, a od finijeg i svjetlijeg materijala *za poč tencat (u crkovu ne!)*. Karakteristična moda 20-ih i 30-ih godina prošlog stoljeća prepoznaje se i po volanima *na kamižotima* ili, češće, *na traveslama*, te ponekad i našivenim uskim trakama suprotne boje (tamna na svijetlom i obrnuto).

Kamižoti sovilni, suknje pastelnih boja od umjetne svile, *va bojah: modra, žeta, roža, zelen*, od *merikanski robi*. Ti umjetni materijali slani su paketima članovima obitelji te su uvelike utjecali na promjene u nošnji Omišljanki, tvoreći tako posljednju fazu tradicijskog odijevanja s novim materijalima koji su se koristili uz stare krojeve. Za potrebe folklor a i za blagdanske dječje nošnjice kupuju se još i danas takvi sateni raznih boja u domaćim dućanima tekstila.¹³ *Kamižoti* su tradicionalno nabrani u pasu i s naramenicama, *poravnicama*, tako da još samo po kroju nasljeđuju svoj stariji uzorak – suknju od bijelog domaćeg platna što se nosilo uglavnom ljeti, a zimi od tamne vunene tkanine.

Uz takav *kamižot* nosi se bijela košulja, *stomanja*, posebno nabrana *na koraćice* oko vrata i oko dugih rukava (ili danas najčešće samo jednostavno nabrano). Oko vrata našivene su široke čipke, *mrižice* od pretežno umjetnog materijala (najlon) ili, rjeđe, od kukičanog pamučnog konca, ponekad s našivenim *rožicama* u boji. *Travesla* je skoro u pravilu žute boje, također satenska ili od čipke (što danas prevladava).

Tesnek čevjeni od venice, karakteristična djevojačka ukrašena suknja crvene boje tkanja, koja je ujedno i odjeća *nevestice na piru* (mladenke), posebna je svečana odjeća koju su posjedovale samo imućnije obitelji. S obzirom na to da se ova suknja nosila vrlo rijetko, za svečanog djevojačkog *tenca na placi* te prigodom *pira* i za poneki *tenec* još kasnije kao mlade udane žene, *tesnek čevjeni* očuvan je u par obitelji kroz osam i više desetljeća te predstavlja u svom originalnom obliku pravi raritet.

Prilikom folklornih nastupa možemo ponekad vidjeti specifično ukrašenu crvenu djevojačku suknju, *tesnek*, u pravilu novije izrade i od kupovnog satenskog materijala.

Tesnek čerovjeni (crveni) od fine vunene, kasnije svilene tkanine, bio je dug do gležnja, s našivene dvije do tri trake u boji na cca 30 i 40 cm od donjeg ruba te na 50 cm traka s resicama ili ukriž našivenim trakicama, *uplećići na koraćice* (kojih što je više, to je *tesnek* vredniji, a žuta boja označava zlato); ispod se vide *rakami od frisa* širokog (čipke na podsuknji). *Tesnek* (kao uostalom i *suknja* ili *kamižot*) ima uvijek u

¹³ Mlade djevojke i djevojčice, koje danas prevladavaju u folklornim skupinama, pokazuju tako inačicu tradicijske nošnje Omišlja u njenoj posljednjoj razvojnoj fazi, iz doba prve polovice 20. st., kada se tradicijska nošnja na otoku Krku još nosila u svim prigodama, a već brojni Omišljani preseljeni u Ameriku slali su svojima doma tkanine za izradu nošnji od tada modernih materijala i uzoraka.

donjem dijelu prošiveni nabor, *podpetek*, kako bi dobio težinu i bolje padao. *Travesla* je svijetla (često također žuta) i nešto kraća i uža, a može biti također ukrašena tamnijom trakom cca 15 cm od ruba, iste je boje traka uz pasicu, na kojoj su pričvršćeni dva *sandali svilni* svijetlih boja (bijela, žuta) na desnom boku (suprotno od muža, koji stoji obično njoj s lijeva). O pasu je ukrasni pojas s ukrasnom kopčom u sredini; gore crna *župica* na veliki v-izrez s dvije kopče, uskih dugih rukava, ispod *stomanja* s nabranim *mrižicama* na rukavima i sa širokim čipkastim okovratnikom. Na nogama su pleteni *červjeni hojevi* (crvene čarape) i *postoli* (cipele).

Prilikom vjenčanja *nevestica* još na glavi ima *krunu*, posebno oglavlje od umjetnog cvijeća i vrpce, te nakit oko vrata i na ušima (*rećini*).

Postoji još nekoliko inačica omišaljske tradicijske ženske nošnje, koja uključuje *kotigu*, zimsku suknju od štavljenih janjećih kožica, s runom okrenutim prema unutra. Nekada je bila obavezni dio miraza *nevestice*, a spominje se i u starim oporukama.¹⁴

Kotiga je suknja od štavljenih janjećih ili ovčjih kožica, s runom okrenutim prema tijelu, u donjem dijelu porubljena crvenim ili ljubičastim (za korotu) *rubom od pane* (pusta), 3 – 4 pedlja širokim; na spoju kožica moglo ju se ukasiti tankim trakicama u raznim bojama. Gornji dio, iznad pasa, našiven je od tkanine i zove se *nedrice*. Povrh se nosila *žeta travesla od raza* (žuta pregača od tanke vunice). Ispod se nosio samo jedan uski *fris* (podsuknja). Na gornjem dijelu tijela nosila se bijela košulja, *stomanja* od platna, s ukrasnim okovratnikom od kukičane čipke – *mrižice*; na *mrižicama* (čipki) bili su šareni *čufići od venice* (kitice od vune). Na glavi se nosio bijeli *rub* od platna (a uz druge nošnje *žeti rub od venice*). Žene su *kotigu* nosile obično zimi, no starije su se žene i ljeti, u vlažnijem periodu, znale obući u nju i tako ugrijati.

Kotiga je bila prava vrijednost u prošlosti, a danas pogotovo, jer je gotovo sasvim nestala na otoku Krku. Jedini postojeći originalni primjerak u Omišlju star je gotovo 150 godina, i čuva se u obitelji koja njeguje i priču o njenoj izradi u doba korote – stoga je boja tkanine kojom je presvučen donji dio suknje *njado* (ljubičasta), a ne *čevjena* (crvena), kako je bilo uobičajeno (i kakav se primjerak iz Omišlja danas nalazi u samostanskoj zbirci na Košljunu te u Etnografskom muzeju u Zagrebu).

Bela suknja pripada također danas već rijetkim primjerima ženske nošnje u Omišlju, a nosila se u ljetnom periodu za svaki dan, kao radna odjeća. Po izgledu je gotovo identična *crnoj suknji* starinskog kroja, sastoji se od nabranog donjeg dijela s našivenim *nedricama* (prslučićem) s *poravnicama* (naramenicama), te straga na *pasu* može imati vezeni ukras u crvenoj boji. Nosi se preko *stomanje* obične, bez vezenih ukrasa ili *mrižica* (čipki). Uz nju se na glavi nosi također *beli rub*, obični.

¹⁴ Povijesni izvori – npr. darovnice, navode *kotigu* kao vrijedan odjevni predmet koji se prenosio u obiteljsko nasljeđe, odnosno dio je popisa ostavština ili oporuka.

Iz navedenog opisa dijelova tradicijske nošnje u Omišlju vidi se raznolikost i bogatstvo oblika, posebno ženskih nošnji.

Iako se u nekim tekstovima izričito navodi¹⁵ da u Omišlju postoji pet vrsta nošnje (ženske), ovim smo radom nastojali pokazati da se radi o kompleksnijoj problematici, jer postoji više vrsta nošnji koje su se tijekom vremena razvijale iz osnovnog tipa renesansne suknje nabrane o pasu i naglašena struka, s trakama koje se nadovezuju na vrlo uski prslučić, *nedrice*, spojen o pasu sa suknjom. *Kotiga*, drevna suknja podstavljena ovčjim runom također slijedi taj uzorak (iako je ona po svom postanku zasigurno starija), a zbog praktičnosti zadržala se u upotrebi sve do u 20. st. Roze i plave suknje od satena, s puno najlonskih čipki na košulji, tek su završna faza prilagođavanja modnih trendova koje je slijedila ženska tradicijska nošnja u Omišlju do svog gašenja u svakidašnjoj upotrebi, ali nastavlajući se kroz folklorne i blagdanske nastupe.

2.3. Dobrinj – ženska nošnja

Nošnju u Dobrinju¹⁶ – koju predstavlja svečana suknja – *tesnek*, nosio je samo određeni broj žena (*divojki i mlaje ženske iz bojih fameja*) i samo za određene svečane prigode (*pir, tonoc*) i blagdane.

Oblačilo, što predstavlja odjeću za *poć na mašu ili za samonj*, uključuje bolju odjeću od domaće tkanine, *črnu suknju i župicu*.

Svakidašnja odjeća, *oblačilo za nasoki dan*, uključuje platnenu ili vunenu *kamižot i traversos s rožicama*, običnu pregaču od platna.

Tesnek, kao i u Omišlju, nije mogla imati svaka obitelj u mjestu, jer je to prije svega bio statusni simbol bogatstva i moći te socijalnog položaja obitelji. *Tesnek čovjeni* (crveni, od fine vunice) – nosile su mlade *divojki, nevestice i mlaje ženske iz bogatijih fameja; napovidane divojki* pokazivale su broj *napovidi* prišivenim trakama u bojama (*varoti*).

Tumban – *na ćufiće*, pokrivalo za glavu obrubljeno vunanim šarenim ukrasima, ima samo Dobrinj, a nosi se uz *tesnek* koji na suknji ima slične vunene ukrase. Ti su se ukrasi, *ćufiće od venice*, prije nosili na nazad okrenuto od lica, poslije okrenuti prema licu (jer da je ljepše, kako kaže kazivačica, a promjenu pamti iz svoje ili majčine mladosti, dakle vjerojatno početkom 20. st.), u oba slučaja kosa s razdjeljkom na sredini mora se vidjeti. *Tumban* se također nosio samo na svečane dane, ne svake nedjelje. Udane žene malo su nosile *tumban*, eventualno za *na pir*; to je bilo uglavnom za djevojke – posebno je bio slagan za *nevesticu* (mladenku), posebno za *divojke*.

¹⁵ Krčki festival 1935-2005.

¹⁶ Kazivačica N. Uravić Trumbić tim terminima podrazumijeva samo određenu odjeću, u ovom slučaju svečanu odjeću, koja se nije nosila svaki dan.

Rub žoti, od žute vunice, kao bolje pokrivalo za glavu nosio se *na mašu* i za svečanije, uz *suknju črnu* i ponekad uz *tesnek*, dok je *rub bili za soki dan*, svakidašnje pokrivalo od domaćeg tkanog platna.

Kolet, bogata kragna oko vrata na *stomanji* (platnenoj košulji), u daljoj je prošlosti izrađivana heklanjem, kasnije čipkanjem (koju su žene same radile, jer su učile na tečajevima organiziranim po mjestima početkom 20. stoljeća i dalje međusobno prenosile).

Župica je sašivena *od pana* ili pusta, kupljene robe od tanke vunice, a nosi se uz *suknju*.

*Suknja*¹⁷ je bila tkana u prošlosti od domaće vune (komadi na trake širine od po 25 – 30 cm), i *mangana u Mlecima* (presana s uzorkom batist), a sličan običaj postojao je i u Omišlju.

Kamižot, kao svakodnevna odjeća, bio je tkan od vunenog konca, obično mrke boje, ili od domaćeg lanenog platna.

Kotiga je također nekad postojala i u Dobrinju, zadnja je postojala u selu Žestilcu do sredine 20. stoljeća.¹⁸ Interesantno je da je *dobrinjska kotiga* imala *suknju* od kože s runom potpuno presvučenu tkaninom, i to dvobojom, od pasa je bilo našiveno *čovjeno* (crveno) vuneno platno, pri dnu je obrub bio *lila* (ljubičasto), ili čak trobojna, s rubom obrubljenim žutom tkaninom. Tako je *dobrinjska kotiga* mogla služiti i za radosne svečanosti i za korotu (za razliku od Omišlja, gdje su bogatije *fameje* imale i po dvije *kotige*, jednu za *radost*, drugu za *žalost*, a ponekad se i razmjenjivalo tu skupoću odjeću unutar obitelji).

Poranki kotige zi *Žestilca*, naramenice, bile su zaobljene do pod prsa, od domaćeg tkanja. *Pas od kožice* (ovčje) bio je bijeli, preko se još vezala *tkanica*, tkana traka od šarene vunice, dvostruko omotana oko pasa i zakopčana *puntapetom* (zihericom). *Suknja od kožic*, s runom iznutra, dok je na van koža presvučena od pasa (s malim naborom) do koljena *čovjeno* (crvena vunena tkanina), u nastavku *lila* ili *njado* (ljubičasto) i na kraju žuti rub (*žoto*), što je također mogla biti jedna verzija. Tako je runo *snaženo* (skriveno), nije se vidjelo izvana, što je također razlika prema Omišlju, gdje je rub s runom podvinut na van i našiven na tkaninu, dok je u gornjoj polovici *suknje* vidljiva koža s našivenim ukrasima, također kožnima.

¹⁷ U svojoj kući u Dobrinju gđa Nevenka čuva u *pikabitu so stoklon suknju* od svoje bake, *mamice*, a *suknja* je stara oko 150 godina. Dobila ju je u nasljedstvo od *mamice* Mari Perkine (u Gabonjinu su imali *butigu* i *oštariju*). Mare Turčić rođj. 1878. Crnčić Perkina (umrla 1958.), udala se oko 1898. kada je *suknju* dobila u nasljedstvo od svoje *matere* Perke (Petre) Crnčić.

¹⁸ Posljednja *kotiga* koje se kazivačica Nevenka dobro sjeća, još je bila do sredine 20. st. u selu Žestilcu (jednom od nekadašnjeg 21 sela, a sada ih ima 19!).

2.4. Muška odjeća na Krku

Muška nošnja sastoji se od pamučne bijele *košulje* ili *stomanje*, krojene od pravokutnih komada platna, kao i većina bijelog bodulskog ruha. Cijeli otok nosi crne hlače *brageše*, s visećim nabranim turom *kopilom* i nogavicama do pola lista. Nekada su šivane od *bedene* (domaće vuneno tkanje), a kasnije od nešto finijeg tvorničkog materijala. Preko platnene košulje svi boduli nose prsluk, a po boji i ukrasu na leđima moglo se odrediti s kojeg je dijela otoka muškarac. Na glavi se nosi vunena kapa pletena i stupana, crne ili tamno plave boje, kraća ili duža, do ramena. U Dubašnici su zabilježeni i šeširi, *klobuki*, venecijanskog tipa. Kožne cipele rađene kod kuće od sirove žute kože i vezane kožnim vezicama *žužnjima* zamijenile su crne kupovne cipele. Na nogama su se nosile pletene čarape od domaće vune.

Za hladnijeg vremena nosili su pletene *maje* od bijele vune, a pastiri su nosili *kabane* od stupane vune, otporne na kišu.

Od nakita su muškarci nosili jednu naušnicu, *rećin* (uglavnom ribari), *tabakerice* koje su im poklanjale djevojke te satove na lanac.

2.5. Omišalj – muška nošnja

Muška nošnja u Omišlju, kao i u drugim mjestima po otoku Krku, izgubila se već mnogo ranije, već na prijelazu 19./20. st., kada su muški članovi obitelji pronalazili poslove (mornarske, ribarske i dr.) izvan otoka u većim gradovima ili u stranim i prekomorskim zemljama.

Tradicijska muška nošnja u Omišlju uključuje *černe brageše* (hlače od sukna) zimi ili široke *gaće* od domaće grubog platna ljeti, posebna kroja otraga s otvorom, gdje se vežu. *Stomanja* (košulja) nema *mrižic* (čipke), nabrana je oko vrata s *paščićem* i oko zgloba šake. Za hladnije dane nosio se *salunić*, kratki kaputić od vunene tkanine. Na nogama su *červjeni hojevi* do koljena (čarape pletene od crvene vunice, preko idu *gaće*) i *postoli* (cipele), a na glavi se nosio *klobuk* zimi ili *bunet* (kapa), ili pak ljeti pletena kapa *berita*, *modra* ili *crna* s *črvjenom trakom* i *ćufićem*. Oko vrata su muški nosili *červjeni facolić* (crvenu maramu).

Karakterističan dio muške nošnje iz Omišlja u prošlosti bio je *salunić*, ogrtač omišaljskih *težaka* i *ribara* izrađen od domaće vunene tkanje. To je vrsta ogrtača s kapuljačom od grube mrke vune. Jedini takav originalni primjerak raspao se pred nekoliko godina, no vlasnik je po uzoru na njega načinio kopiju od sličnog vunene materijala i time očuvao izgled ovog nekad obaveznog predmeta omišaljskog težaka i ribara, kojim se služio za zaštitu od kiše, vjetrova i sunca, te kao praktičnim ležajem prilikom predaha tijekom radova na polju ili na moru.

3. Obnavljanje i pohranjivanje nošnji

Do danas su preostali tek malobrojni primjerci autohtone omišaljske nošnje, a najčešće ih nalazimo oštećene i u različitim fazama raspada tkanina, koje su originalni domaći proizvod, rukom šivane i ukrašene vezom ili aplikacijama. Stoga je ovdje prikazan i način obnove i zaštite tradicijske nošnje, u suradnji sa stručnjacima iz Etnografskog muzeja u Zagrebu koji nastavljaju rad na restauriranju omišaljskih nošnji kako bi se one mogle adekvatno izložiti u javnosti, odnosno očuvati za dogledno vrijeme. Naime, sve prikupljene etnografske predmete trebalo bi pohraniti na odgovarajuće prigodno mjesto u očekivanju stalnog postava u izložbenom prostoru buduće Zavičajne zbirke u Omišlju.

Ugroženost svih ovih najstarijih preostalih dijelova tradicijske nošnje velika je, neadekvatno su pohranjeni, a njihova današnja upotreba na folklornim nastupima dovodi do daljnje devastacije vrijednih (često jedinih!) primjeraka nošnje. Već niz godina zalažem se, kao stručnjak etnolog, za uređenje i obnovu primjeraka najstarijih tradicijskih odjevnih predmeta iz Omišlja – stoga sam u suradnji s Općinom Omišalj i Društvom za poljepšavanje Omišlja inicirala obnovu nošnji u restauratorskom odjelu Etnografskog muzeja u Zagrebu. Nekoliko takvih očuvanih i stručno obnovljenih nošnji moglo se vidjeti na izložbi¹⁹ te upoznati konzervatorske tehnike za tekstil uz preporuke o načinu pohrane i čuvanja.

Danas se nošnje čuvaju u kulturnim društvima te etnografskim i muzejskim zbirkama u Dobrinju, u Portu, na Košljunu, u Baški, u Vrbniku i u Zagrebu, a mnoštvo bodulskog ruha pohranjeno je po kućama otoka.

3.1. Stara i obnovljena kotiga u Omišlju

Stara kotiga

Danas jedina postojeća stara *kotiga* u Omišlju u vlasništvu je obitelji Dunato (Omišalj, Kačini 22). Istražujući njezinu povijest, u razgovoru s kazivačima, došla sam do podataka o starosti *kotige* koji se prenose usmenim putem u obitelji.

Kotiga obitelji Dunato izrađena je u Omišlju²⁰ godine 1874. za Mare Jurjević (rođ. Kraljić) u godini kada je umro njen muž Jere Jurjević, a sin Nikola (Miko) Jurjević

¹⁹ Izložba pod nazivom "Tradicijska nošnja u Omišlju" bila je postavljena (uz katalog) u Vijećnici Općine Omišalj 2007. godine.

Izložba pod nazivom "Kotiga i salunić" bila je postavljena (uz katalog) u Galeriji Lapidarij u Omišlju 2008. godine.

²⁰ Nema podatka o tome tko ju je izradio, no govori se: *Dali su je sašiti*. Tim zahtjevnim ručnim radom, za koji je bilo potrebno i znanje štavljenja ovčjih koža, vjerojatno se bavila poneka spretnija, a siromašna domaća žena.

bio star 2 godine (rođen 1872. godine, umro 1960. godine). Zbog toga što je narudžba bila za udovicu u doba korote, boja tkanine koja prekriva dio suknje bila je *njado* (ljubičasta). Inače se našivala vunena tkanina u *čevjenoj* (crvenoj) boji (za djevojke i mlađe žene).

Gotovo 150 godina stara *kotiga* iz Omišlja, koja se čuva kao nasljeđe obitelji Dunato, danas je jedina postojeća originalna *kotiga*, kako u Omišlju, tako i na cijelom prostoru sjeverozapadnog dijela Krka (koliko je meni poznato). Još je u dobrom stanju i nosi se prilikom folklornih nastupa i *tenca* (plesa).²¹

Kotiga je na porubu rukom popravljana koncem, uz kožni ukrašeni otvor na prednjoj strani također je popravljana i ima kružnu kožnu zakrpu. Runo s unutarne strane u predjelu struka dosta je stanjeno (izglodano). Gornji dio od domaće tkanine u dobrom je stanju (čini se da su obrubi u novije vrijeme opšiveni trakom od kepera).

Kotiga se cijenila i čuvala u ovoj obitelji u prošlosti u *škrinji*. Danas visi u ormaru spremljena u plastičnu rupičastu vreću u kojoj je kamfor radi zaštite od moljaca. Žene iz obitelji nositelji su tradicije, očuvale su *kotigu* kao vrijedan dio nasljeđa. Najstarija od današnje tri generacije u obitelji (rođena 193?) pamti nazive dijelova *kotige*, ali ne poznaje način izrade i nije više nosila *kotigu*.

Obitelj Dunato i nadalje želi čuvati *kotigu* u svojoj kući. Kao mjera zaštite ovog jedinstvenog kulturnog dobra u Omišlju predlaže se i dalje njezina adekvatna pohrana u obitelji, uz mogućnost da se jednog dana izloži u budućoj Muzejskoj zbirci u Omišlju (s time da ostaje u vlasništvu obitelji). Naime, eventualnim osnivanjem etnozbirke u Omišlju bilo bi dobro izložiti *kotigu* na odgovarajući način te voditi brigu o njezinom uređenju i zaštiti.

Još jedna stara *kotiga* iz Omišlja te jedna iz Dobrinja izložene su u samostanskoj etnozbirci na otočiću Košljunu kraj Punta na Krku, dok je u Etnografskom muzeju u Zagrebu također jedna omišaljska (obje presvučene s *čevjenom brunelicom* – crvenom vunenom tkaninom). *Dobrinjska kotiga* uočljivo je drugačija, ovčja je koža u potpunosti prekrivena tkaninom (*čorojenom* ili *lila*), tako da se uopće ne vidi runo na porubu.

Nova kotiga

S obzirom na ugroženost *kotige* kao izuzetnog kulturnog dobra, čak od nacionalnog značaja, te vezano uz činjenicu da u Omišlju danas postoji jedini preostali originalni ručno rađeni primjerak ove nošnje, koji se, međutim, još koristio za folklorne i druge priredbe, *tence* (plesove) i sl., odlučila sam uz pomoć Općine Omišalj

²¹ Glorija Dunato, unuka današnje vlasnice i najstarije žene u obitelji, nosi *kotigu* na nastupima folklornog društva *Ive Jurjević* iz Omišlja.

i Društva za poljepšavanje Omišlja iz Omišlja izraditi projekt izrade nove *kotige* za potrebe javnih nastupa KUD-a *Ivo Jurjević* iz Omišlja, čije je danas vlasništvo.

Nova *kotiga* šivana je strojno (s djelomično ručno izrađenim ukrasima) u radionici krznarskog obrta u Rijeci.²² Ova nova ženska zimska suknja od janjećih koža s runom okrenutim prema tijelu, ukrašena kožnim dekoracijama te koncem u boji, presvučena je crvenom (kupovnom) vunenom tkaninom u donjem dijelu, a gornji dio, *nedrice s poravnicama* od domaćeg platna, izradila je *šilica* u Omišlju posebno te je naknadno ručno prišiven uz krznenu suknju u krznariji.²³

Kotiga se sastoji od donjeg dijela, *suknje*, koji je sastavljen od janjećih kožica (7 – 8) okrenutih runom prema unutra i podzavrnutim odozdo izvana na vunenu tkaninu – *brunelicu* (širine 40-ak cm) u crvenoj boji. Donji promjer suknje je oko 2 m, prema gore su kožice malo koso krojene i nabrane u struku. Na sredini vanjskog dijela suknje ukras je od našivenih kožnih traka okomito poslaganih ukrug (*uplećići na koraćice od kožice*), a gornji i donji rub toga dijela (široko 20-ak cm) ukrašen je nazubljenom s obrubom od konca u boji (plavo i crveno). Našiven kožni *pas* također je na spoju ukrašen tankom nazubljenom *čevjenom robom od pana* (crvenom tkaninom od pusta). Našiveni gornji dio – *nedrice* – od domaćeg je grubog (lanenog) platna, s našivenim *poravnicama* obrubljenim platnenom trakom (ovaj dio izrađen je također djelomično ručno).

4. Revitalizacija nošnje – prilikom izložbi i folklornih izvedbi

Izložbe

Na izložbi pod nazivom *Običaji i nošnje Omišlja* autorice T. Stepinac Fabijanić i fotografa D. Barca u Galeriji Lapidarij u kolovozu 2007. bile su izložene dvije osobite suknje: tako se u Omišlju čuva (zbirka T. S. Fabijanić) više od stoljeća stara *brunelica černa*, suknja od grubog domaćeg mrkog vunenog tkanja i isto tako stari *tesnek čevjeni od venice*, karakteristična djevojačka ukrašena suknja crvene boje tkanja, koja je ujedno i odjeća *nevestice na piru* (mladenke).

Atrakcija pak izložbe *Kotiga i salunić* 2008. u srpnju u Lapidariju (autorice T. Stepinac Fabijanić) svakako je bila novoizrađena *kotiga* od janjećih kožica. Izrađena je

²² Vlasnik krznarije, I. Godinić, krznar, Rijeka, M. Smokvine Tvrdog 4; ovčje su kožice štavljene i dopremljene iz Sv. Ivana Zeline, jer se time u ovom dijelu Hrvatske više nitko ne bavi.

²³ Gospođa Danica, domaća žena koja povremeno šije, također je imala prikladne ostatke domaćeg tkanja, kakvo se već rijetko može naći, te znanje o tome kako se izrađuje *kotiga*. Povremeno šije po narudžbi i druge elemente tradicijske nošnje, posebno *kamižote* i *stomanje* te *brageše* za muške, kako za potrebe članova folklor, tako i za malu djecu koju Omišljanke vole obući u nošnjice prilikom raznih svetkovina.

u krznarskoj radionici u Rijeci postupkom mašinskog spajanja i ukrašavanja kožom i koncem u boji, ali sasvim po uzoru na jedini originalni i sasvim ručno izveden primjerak, osim što je boja ukrasne tkanine *čevjena*, a ne *njado*. Nadamo se da je pokušaj rekonstrukcije ovog specifičnog odjevnog predmeta uspio dovoljno kako bi se mogao koristiti prilikom različitih nastupa, dok bi original trebalo dalje pažljivo čuvati i pokazivati ga u budućoj etnozirci u Omišlju.

Izložbe fotografija omišaljskih tradicijskih nošnji napravljene su kao dokument kojim se želi zabilježiti izuzetna vrijednost nasljeđa nastalog trudom generacija žena i djevojaka koje su u prošlosti same izrađivale odjevne predmete za sebe i svoju obitelj. Ukrasni motivi detalja nošnji pokazuju izuzetnu vještinu izrade i smisao za sklad boja i uzoraka.

Folklorni nastupi

Nastupi folklornog društva *Ive Jurjević* iz Omišlja prilika su da se pokažu sve postojeće inačice tradicijske nošnje koja se nosila u Omišlju.

Radi se o nošnjama koje su dijelom izrađene u novije vrijeme u pojedinim obiteljima za potrebe folklornih nastupa, dakle od tridesetih godina 20. stoljeća, kada se nošnja već uglavnom prestala nositi (dok je muška nošnja nestajala već ranije iz svakodnevne upotrebe). No neki dijelovi postojećih nošnji originalni su ručni radovi koje su izrađivale i nosile *mamice* i *premamice* današnjih članica folklornog društva, pa tako možemo naći još poneke bolje ili slabije očuvane primjerke tradicijskog ženskog pokrivala (*ruba*) ili platnenih košulja s čipkom (*stomanja*) te podsuknja (*fris*), zatim poneke *suknje* od vune (već dosta trošne) ili svilene (*kamižoti*), razne ukrasne dijelove i ponešto nakita.

Primijećeno je da se poneki elementi 'posuđuju' u koreografiji (od susjednih mjesta), što vrijedi i za odjeću (npr. šarene dobrinjske trake na crnoj omišaljskoj suknji!).

Važno je i pohvalno vidjeti velik broj mladih članova folkloru, i to ne samo u mlađim plesnim skupinama, nego su i u starijima gdje su zastupljene uglavnom srednjoškolske i studentske generacije. Ipak, potrebno je naglasiti da je njihov plesni izričaj naučen, a ne više izvorni – korišten u svečarskim prilikama nekadašnjeg života otočana – i to se neminovno vidi.

Što se tiče nošnje, velik dio odjeće što je danas nose folklorni izvođači novo je izrađen od pretežno novih materijala (ne više domaće izrade), a to se u potpunosti može reći posebno za mušku nošnju. Pri izradi je potrebno ipak paziti na poštivanje kroja (npr. *brageša*), načina ukrašavanja nabiranjem (npr. *stomanje*) te materijala (kako prsluci straga ne bi podsjećali na škotski uzorak ili na kuhinjske stolnjake).

Postoje još neki problemi s odjećom, npr. ženska pokrivala Dobrinjki (*tumbani*) nisu pravilno vezana (a i nisu ih nekada svi nosili!), izbor materijala treba biti pažljiviji (pa i kod izbora *travesli*), trebalo bi imati odgovarajuće cipele (izbor od 2 – 3 vrste, dok mokasine, sandale i tenisice ne dolaze u obzir!), najlonke ni obične ni crvene (a koljena moraju biti u vrtnji pokrivena *uskim frisom!*). I dok su neki elementi odjeće gotovo sasvim nestali iz upotrebe, u nekim mjestima nošnja (ženska) razvijala se još u prvoj polovici 20. stoljeća, tako da su korišteni novi materijali i oblici, što možemo vidjeti na primjeru Omišlja, gdje se pod utjecajem iz Amerike razvio tip satenske *suknje* pastelnih boja i velikih najlon čipki preko *stomanje* te bijelih cipela, dok je istovremeno gotovo nestala *černa suknja* i bijeli *rakamani facolić* preko *župice*.

Stoga je važno opisati sve tipove tradicijskih nošnji pojedinih mjesta,²⁴ kao i krojeve, te nazive pojedinih elemenata, pritom provjeravajući na starim fotografijama. Uniformiranost nošnje nije dopustiva, osim u izuzetnim slučajevima (primjer nove grupe iz Njivica ili dječjih grupa).

Postoji i prijedlog za formiranje Otočkog projekta za nošnju (odnosno škole poput one za *tanac*), upravo kako bi se nošnje izvođača što više uskladile s originalnim tradicijskima, odnosno kako bi se očuvali najstariji primjerci (u kojima nije uputno nastupati).

Zahvale kazivačima:

Mare Buban, rođena 1920., Omišalj, Dubec
 Tonica Jukić, rođena Turato (1926.), Omišalj, Prikešte 16
 Neda Dorčić, rođena Turato (1927.), Omišalj, Prikešte 16
 Milica Ilijić, rođena 193?, umrla 2008., Omišalj, Put Stogate 3
 Kate Fabijanić Škurica, rođena ?, Omišalj, Put Dupca
 Danica ? (rođena ?), Omišalj, Dubec
 Nevenka Uravić, rođena Trubić (19??), Dobrinj

Korištena literatura:

Bolonić, M. – Žic, I. *Otok Krk kroz vjekove*, II. izd. Zagreb, 2002.
Ivanišević, K. *Omišalj – monografija*, Omišalj, 2006.
Kremenić, D. *Nošnje otoka Krka*, u: *Krčki festival 1935-2005*, Krk, 2005.
Lesica, T. *Grad Omišej, Narodni život i običaji Omišlja*, Krčki zbornik, sv. 32, Krk, 1995.
Lipo moje spod Omišaj more, Pula, 1985.

²⁴ Istraživanja na terenu, u arhivima i prikupljanjem fotografskog materijala na temu tradicijske nošnje otoka Krka, posebno na području Omišlja i Dobrinjštine, radila sam u periodu od 2005. do 2008. Rad se nastavlja.

Radauš Ribarić, J. *Ženska narodna nošnja u Istri*, IKD "J. Dobrila", 1997.

Stepinac Fabijanić T. *Tradicijska nošnja u Omišlju*, Krčki zbornik, sv. 32, Krk, 1995.

Strčić, P. *Narodni život i običaji Omišlja kao dio povijesnice*, Krčki zbornik, sv. 32, Krk, 1995.

Zebec, T. *Krčki tanci*, Rijeka, 2005.

Izložbeni katalozi:

1. **Stepinac Fabijanić, T.** *Stari i novi običaji u Omišlju, Revija tradicijskih nošnji*, 2006.

2. **Stepinac Fabijanić, T.** *Tradicijske nošnje u Omišlju*, 2007.

3. **Stepinac Fabijanić, T. i Barac D.** *Običaji i nošnje Omišlja*, 2007.

4. **Stepinac Fabijanić, T.** *Kotiga i salunić*, 2008.

Tihomira Stepinac Fabijanić

The Traditional National Costumes of the North-Western Part of the Island of Krk (Omišalj, Dobrinj)

Summary

The topic of the paper are traditional national costumes of the North-Western part of the island of Krk, which have by now already become a rarity and are getting extinguished far more quickly than many other elements of traditional heritage. The parallel research of the traditional national costumes from Omišalj and Dobrinj has shown the richness of various elements and types, and emphasised the importance of the national costume as an exceptionally valuable, but also a very endangered cultural asset. The local inhabitants used to make and ornament their garments by hand and to arrange individual parts according to the rules set for various occasions; a costume itself was an evidence of a person's status and identity, as well as of their belonging to a particular cultural circle, i.e. social community.

An additional topic of the paper is identifying the options for preserving the original hand-made costumes within museum collections and exhibitions, and by engaging the national cultural associations.

Keywords: *traditional national costumes, heritage, cultural asset, the island of Krk, Omišalj, Dobrinj, types of traditional costumes*